

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Muu, mikä? [Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy]

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

-

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy toteaa, että elämänvaiheita koskeva säännös on hyvä ja tarpeellinen tarkennus. Se selkiyttää tilanteita, joissa palveluja voidaan tuottaa sekä yleislainsäädännön että vammaispalvelulain perusteella. Tällainen linjaus on ollut olemassa jo aiemman vammaispalvelulain (380/1987) aikaisessa oikeuskäytännössä sekä Sosiaali- ja terveysministeriön antamissa vammaispalvelulain soveltamisohjeessa 25.3.2025. Linjauksen sisällyttäminen uuteen vammaispalvelulakiin on kannatettavaa niin vammaispalvelulain mukaisia palveluita hakevien henkilöiden kuin päätöksiä tekevien viranhaltijoidenkin oikeusturvan kannalta.

Osittain tulkinnanvaraiseksi jää, mikä on yleislainsäädännön (useimmiten sosiaalihuoltolain) ja vammaispalvelulain välinen suhde silloin, kun palvelu olisi järjestettävissä yleislainsäädännön (sosiaalihuoltolain) perusteella, mutta palvelua tosiasiassa ei ole. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat määrärahasidonnaisia, eikä sen perusteella järjestettäviä palveluja ole kohdennettu millekään tietylle asiakasryhmälle. Jos henkilö on todettu vammaispalvelulain myöntämisedellytykset täyttäväksi henkilöksi, mikä on vammaispalvelulain subjektiivisten oikeuksien suhde yleislainsäädäntöön?

Arviointi siitä, sovelletaanko yleislainsäädäntöä (pääasiallisesti sosiaalihuoltolakia) vai vammaispalvelulakia, edellyttää eri palvelutehtävien välistä, tarvittaessa monialaista ja moniammatillista yhteistyötä. Tämä puolestaan lisää henkilöstöresurssien tarvetta, ja sitä kautta aiheuttaa ainakin alkuvaiheessa lisäkustannuksia hyvinvointialueille.

Yleislainsäädännön ja vammaispalvelulain rajapinta ja palvelujen järjestämisvastuut jäävät joltain osin epäselviksi. Tällainen tilanne on esimerkiksi vammaisten lasten aamu- ja iltapäivähoidon osalta, jossa yleislainsäädännön eli perusopetuslain ja vammaispalvelulain keskinäinen suhde ei ole selkeä. Lainsäädäntöä ja ohjeistusta tulisi tältä osin tarkentaa.

Yleislainsäädännön, pääsääntöisesti sosiaalihuoltolain, ensisijaisuutta koskevaa sääntöä rikkoo joltain osin se, että kaikkia vammaispalvelulain mukaisia palveluita ei ole suoraan järjestettävissä sosiaalihuoltolain perusteella. Tällöin joudutaan yksityiskohtaisesti tarkastelemaan, miltä osin sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaiset palvelut sisällöllisesti vastaavat toisiaan ja miltä osin sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut täyttävät vammaispalvelulain 1 §:n mukaisen lain tarkoituksen (esim. kotihoito vrt henkilökohtainen apu). Vammaispalvelulaissa on myös palveluja, esim. 33 §, taloudellinen tuki hengityslaitteen varassa eläville henkilöille ja joltain osin 27 §, kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta, joita vastaavia palveluja on yleislainsäädännön perusteella haasteellista järjestää. Näiden palvelujen osalta vammaispalvelulaki on käytännössä ensisijainen.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Kyllä

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Näkemyksenään Hyvil toteaa, että esityksessä korostetaan palvelujen jatkuvuutta: ”Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon palveluiden jatkuvuus silloin, kun vammaisen henkilö on käyttänyt vammaispalveluita aiemmissa elämänvaiheissa”. Esityksellä vahvistetaan ikääntyvien vammaisten henkilöiden oikeutta vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin silloin, kun ensisijaisen lainsäädännön mukaiset palvelut eivät ole vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä, ja kun henkilö on aiemmassa elämänvaiheessaan ollut vammaispalvelujen piirissä.

Vammaispalvelujen myöntäminen perustuu yksilölliseen, tapauskohtaiseen tarveharkintaan. On tärkeää huomioida palvelujen jatkuvuus, mutta myös tilanteet, jossa yleislainsäädännön perusteella järjestettävät palvelut ovat henkilölle riittäviä ja sopivia. Kyse on aina yksilöllisestä tarveharkinnasta, eikä yksityiskohtaisten menettelyohjeiden laatiminen ole siten mahdollista.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Yleislainsäädännön ensisijaisuuden korostaminen osaltaan turvaa vammaispalvelulain säilymistä erityislakina. Tämä kuitenkin edellyttää palveluja myöntäviltä viranhaltijoilta entistä laajempaa yhteistyötä, niin yleis- kuin erityislainsäädännönkin tuntemista sekä yhteistä näkemystä elämänvaiheessa tavanomaisesta poikkeavasta avun ja tuen tarpeesta

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Hyvil toteaa, että hallituksen esitykseen tulisi sisältyä myös siirtymäsäännös mm. vireillä olevien hakemusten osalta sekä maininta siitä, että vuonna 2025 voimassa olleen lain mukaan tehtyjä päätöksiä ei tarvitse tehdä uudelleen, ellei vammaisen henkilö itse sitä pyydä tai hänen palveluntarpeensa sitä edellytä.

Viemerö Jaana
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy